

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2. gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 25. februaríja 1874.

Obseg: O cenilnih zadevah nekoliko. — Kar je postavno, to zahtevajte brez strahú od okrajnih cenilnih komisij. — Gospodarji, ne pozabite Št. Janževe rží! — Nekoliko o pomnožitvi vinske trte. (Konec.) — Poslanca Bärenfeinda govor v državnem zboru. — Spomini na deželni zbor Kranjski. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O cenilnih zadevah še nekoliko.

Okrajne cenilne komisije so razposlale županijam cenilne tarife, po katerih se ima vprihodnje zemljiški davek vrediti.

Čas za ugovore (pritožbe) je odločen do konca prihodnjega meseca sušca, ki se ne more podaljšati.

Pritožiti se ali ugovarjati pa zamorejo le županije (soseske), in pa posestniki taki, ki v dotični soseski najmanj tretjino davka plačujejo. Za posamesne posestnike bo pa še le takrat čas odločen za pritožbo, kedar se njihova posestva v dotične razrede vredijo; tedaj posamesni sosesčani nimajo potrebe v tej zadevi že zdaj okoli hoditi, ampak le njih župani, ki so zastopniki občine (soseske).

Kaj nam je pa treba vedeti, da se prepričamo: ali so v vsaki soseski različne kulture (obdelovanja) v pravi primeri v pravi razred postavljene, in pa, ali je tudi cena dotičnega razreda v pravi vrsti?

To-le je treba vedeti:

1. Ali so izgledni kosi (Mustergründe) prav odbrani, to je, da je dotični svet v resnici za omenjeni izgledni kos pripraven, in drugim kosom, ki imajo v ravno omenjeni razred priti, tudi primeren;

2. ali je za omenjeni razred postavljena cena čistega dohodka tudi v pravi primeri drugim razredom enake kulture (enacega obdelovanja) ali pa tudi v primeri drugim kulturam;

3. kako se vjema dotični razred k drugim enakim razredom bližnjega cenilnega okroga (Schätzungsdistrikt) ali cenilnega okraja, in pa tudi bližnje dežele itd.;

4. kje so naši, in kje sosednji ali kosi družih okrajev ali dežel za izgled postavljeni, po katerih se bodo zemljišča kasneje vvrstila v dotični razred;

5. v čem obstoji različnost ondašnjega in našega enakega razreda in kulture: ali v podnebjú, ali v lastnosti zemlje? in kakošne so one različnosti?

6. preglejmo tudi račune gospodov referentov, na katere se tarifa za vsaki razred dotične kulture opira, in prepričajmo se: ali ni množina pridelkov, gledé na postavni 15letni čas in na nezgode, katere zemljišča večkrat zadenejo in potem slabe letine naklonijo, povprek za vsako leto previsoko postavljena, pa tudi cena taistih primerna; potem: ali se je tudi gledalo na to, da so vsi stroški poljedelstva se vračunili, pa tudi

v primerni ceni. Ali se ni postavimo, premalo gnoja, in koliko premalo računilo? ali je množina delalcev, vprege k dotičnemu delu v pravi primeri, pa tudi v pravi ceni postavljena? itd. Z eno besedo, preglejmo vse, kar koli je v določenem kratkem času le mogoče, cenilne akte, kar je dopuščeno, in presodimo, kaj je prav, in kaj je napačno, in zapišimo si vse v porabo za pritožbe ali reklamacije.

Ker se nam s tarifo vred ni naznanilo, kje da so za vsaki razred in za vsako kulturo izgledni kosi postavljeni, in pa v katerih soseskah se le-ti razredi nahajajo, potruditi se moramo k domačemu c. kr. cenilnemu referentu, ki nam mora po postavi vse to povedati in pokazati v zadevi domačega cenilnega okraja.

Pri njem se pa tudi zamore pozvedeti, ako se njihov cenilni okraj z bližnjo deželo meji (konfinja), kako in pa kje so v bližnjih cenilnih okrajih izgledni kosi postavljeni, pa tudi kako so cenjeni.

Kar se pa pri domačem referentu ne more pozvedeti, treba je pa pri dotičnih cenilnih komisijah si pojasnila iskati, s katerimi si svoja zemljišča primerjati hočemo.

S tem pa še ni vse opravljeno; marveč moramo ptuje izgledne kose pogledati, jih s svojimi primerjati in razsoditi: ali smo ž njimi v pravi vrsti in primerni ceni ali ne, ali zakaj da ne; kajti vsak ugovor mora se temeljito vtrditi; prazni ugovori ne veljajo nič.

Tudi imamo pravico pretresovati in prevdarjati: ali je zadosti izglednih kosov za vsako kulturo pa tudi za vsako dobroto zemlje v dotičnem cenilnem okrogu postavljenih, ki nam za podlago služiti imajo. §. 36. navoda za izvrševanje cenilne postave namreč vелеva, da se imajo izgledni kosi na vsako dobroto zemlje, pa tudi za vsako kulturo kar največ mogoče v veliki množini izvoliti, da se zamorejo k njim enaka zemljišča primerjati v zadevi enakosti in rodovitnosti zemlje, pa tudi v pravo vrsto in pravi razred postaviti.

Ako potrebnih izglednih kosov v naši soseski ali pa vsaj v njeni bližnjici cenilna komisija ni postavila, smemo to zahtevati po pritožbi (reklamaciji), da nam ne bo treba v daljavi cele ure hoda v drugih soseskah izglednih kosov si iskati za dotično dobroto sveta; to dosti stroškov prizadene, in se tudi dosti časa po nepotrebnem potratí. Pa tudi lože se zemljišča enake vrste in enake kulture drugo k drugemu primerjajo, če so izgledni kosi bolj na gosto postavljeni.

V pozvedbo pa ni potreba iz vsake vasi zastopnikov k cenilnim referentom domačega ali ptujega

okraja, ali celó v drugo deželo pošiljati, kajti prizadajalo bi to soseskam nepotrebnih stroškov; ampak zadostuje, ako iz vsake velike občine ali fare dva izvedena možá tje pošljete, da vse, kar je potreba, pozvedita in si zapišeta, in v domačem soseskinem zboru svojo pozvedbo razložita. Tu naj se potem sklene, ali in kaj je treba na dalje še storiti. Pritožbe ali ugovore mora pa vsaka katastralna soseska posebej vložiti.

Ogibajmo se pa nevtrjenih in nepotrebnih pritožeb, ker take nič ne koristijo; — nikakor pa ne zanemarimo opravičenih ugovorov (reklamacij), da se nam ne navalijo zopet previsoka bremena na pleča, ter nas popolnoma potarejo.

Kmetovalci! ne zanemarite časa! Stopite na delo, vsak po svoji zmožnosti. Želimo pa tudi, naj nas pri tem izvedeni rodoljubi, kar koli je le mogoče, podpirajo.

Kar je postavno, to zahtevajte brez strahú od okrajnih cenilnih komisij.

§. 22. postave za uravnavo zemljiškega davka jasno in odločno med „cenilne pomočke“ šteje katasterske mape; neobhodno potrebne so za razsodbo pravične cenitve.

Ko so une dni nekateri posestniki prišli v pisarno okrajne cenilne komisije za okolico Ljubljansko gospoda referenta prašat: katerih razredov po različni dobroti zemljišč je največ v njih soseski in kje so te? dobili so odgovor tak, da so toliko vedeli kakor popred. Gospod referent je star davkar v penziju in le še malo tednov pri tem opravi, zato ni v stanu reklamantom potrebnega razjasnila dati. Če oni po §. 22. dotične postave zahtevajo, da bi se jim glavni kos ali katastralni veči kosovi posamesnih dobrotnih razredov na mapah pokazali, dobijo odgovor, da nima nobenih map, čeravno se vsled onega §. misliti sme, da mape morajo biti in da bi jih referent najti mogel, ako bi jih v dveh novih rumenih omarah v pisarnici iskal.

Če reklamant dalje praša: katerih razredov je največ v naši občini in kje so te, da bom v stanu pritožiti se tako, kakor postava veleva? pa spet ne dobi gotovega odgovora, čeravno so referenti že davno razdelke kosov po §. 36. dotične postave naredili.

Reklamante v smislu §. 32. opomnimo, da po tem §. imajo referenti dolžnost, potrebna razjasnila dati, sicer posestnikom zemljišč nikakor ni mogoče, postavno se pritoževati (reklamirati).

1. Po §. 28. jim morajo razredovalni zapisnik (Classifikationsprotokoll) pokazati, v katerem so po imenu zapisana izgledna zemljišča ali taka zemljišča, s katerimi se druga primerjajajo (Mustergründe). Pri teh zemljiščih je po §. 29. na tanko na to paziti, ali so ta zemljišča res tudi taka, kakor jih ta §. 29. določuje?

Reklamanti morajo tudi na to paziti, ali je pri cenitvi po §. 31. „navoda“ se komisija na to ozirala, da se je pri prerajbi čistega dohodka „na vse tiste reči gledalo, od katerih je čisti dohodek odvisen. Vam soseskam na Ljubljanskem mahu (morastu) priporočamo še posebno to. Vsi pa pazite na to, ali so se vsakoletni stroški za vzdržanje vaših kmetijskih poslopij, hlevov, kozolcev, stroški za kovača, kolarja itd., za poti in ceste, mostove itd. v račun vzeli in od dohodka odšteli, kajti vaše zemljišče pred vsem trpi te stroške. Pazite tudi, koliko se je gnojja v račun gospodarstva vzelo in kako, ali ne morebiti le toliko, kakor da bi vam vrabci vaše njive gnojili. Če se le gnoj po svoji vrednosti, kakor gospodarja stane, v račun

vzame in od čistega dohodka odbije, morajo se tarife zdatno znižati.

2. Da morete sploh postavno reklamirati, zato vam mora referent iz svojih preiskav povedati glavne kose (Hauptflächen) vsacega dobrotnega razreda (Bonitäts-classe). Smešno bi bilo, ako bi referent tega ne hotel povedati, kajti če posestnik pogloblitve stvari ne vé, s čem neki bode podpiral svojo pritožbo?

3. Da imate veljavno podlago za pritožbe svoje zoper eno ali drugo tarifo, vam mora referent na katasterski mapi, ki je po §. 22. postavni „pripomoček za cenitev“ pokazati glavne kose (Hauptflächen), kakor jih je odločila komisija po dvakratnem in referent po trikratnem ali še večkratnem obhodu cenilnega okraja, in v kanceliji s posebnim merilom (oralomercem) od mape odštel in v zaznamek vpisal.

Zakaj tedaj bi se glavni kosovi zemljišč okolice Ljubljanske reklamantom ne povedali? — Čemu se je pa to delalo?

Cenitev zemljišč ne sme nobena skrivnost biti. §. 37. „navoda“ k tej postavi je ukazal to delo, zato se mora pokazati reklamantom, da si oni iz njega morejo potrebne zapomnice narediti.

Ko bi vendar — kar ni misliti — referent se branil, eno ali drugo reč povedati ali pokazati, zahtevajte od njega, naj vam to pismo od sebe dá, in to pismo priložite potem k svoji pritožbi, da viša komisija vidi, zakaj vam ni bilo mogoče postavno vtemeljene pritožbe predložiti.

Gospodarji, ne pozabite Št. Janževe rži!

„Novice“ so vam že nekaterekrat priporočale Šent-Janževo rž (Johanniskorn), ki se je spet lani izvrstno obnesla na vrtu kmetijske družbe. Zato ne zabite na-njo!

Se je se, kakor navadna rž, spomladi, samo manj gostó, ko se je popred njiva pognojila in dobro povlekla zato, ker se ta rž ne žanje, ampak kosí. Ž njo vred se pa vseje tudi ovsa, da jo preraste in senco dela, ki pa se, ko začne klasje delati, zelen za živinsko klajo pokosí.

Ko je oves pokošen, začne Št. Janžica hitro rasti, košato se poraste in še tisto leto zelena dvakrat kosí za frišno klajo.

Drugo leto (letos vsejana tedaj prihodnje leto) pa dá obilen pridelek rži; kakor v grmih stoji na njivi s 6 do 7 čevljev visocimi bilkami, ki nastavijo iz enega grma po 10 do 40 klasov, ki so dalji od navadne rži in polnejši na zrnji. Žanje se kakor drugo žito.

Navadno dá ta rž 3krat več slame in 2krat več zrnja, kakor naša domača rž; zrnje pa je drobnejše.

Prvo leto tedaj dá dve košnji zelene klaje, — drugo leto obilen pridelek slame in semena.

Tudi v gozdu sejana se ta rž, kakor tako imenovana „košata rž“ (Staudenkorn) dobro ponaša; ž njo se dá gozdna zemlja pospešiti za rast lesá, če se ž njo vred seje borovčevo, jelkino ali macesново seme; se vé da tū se ž njo vred ne seje oves, kakor smo rekli, na njivi in se tudi ne kosí ne. Al tudi tū se še le v drugem letu rž žanje in sicer nekoliko više od tal, da se spodaj rasteče drevče ne odreže.

Kdor te koristne rži želí, naj se v 8 dneh pismo obrne do gosp. Fr. Šolmajera, administratorja družbenega vrta v Ljubljani, ki more še kakih 12 vaganov te rži oddati. Vagán (2 mernika) na družbinem vrtu vzet veljá 5 gold., zavitek stane le nekoliko krajcarjev. Manj kakor en mernik se je pa ne dá.